

FINANCING AND DEVELOPMENT OF THE SMALL AND MEDIUM ENTERPRISE SECTOR IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA: ACHIEVEMENTS AND CURRENT CONTROVERSIES

FINANȚAREA ȘI DEZVOLTAREA SECTORULUI ÎNTREPRINDERILOR MICI ȘI MIJLOCII DIN REPUBLICA MOLDOVA: REALIZĂRI ȘI CONTROVERSE ACTUALE

Ludmila COBZARI⁶⁸, dr. hab., prof. univ.

Lica ERHAN⁶⁹, dr., conf. univ.

Rezumat: *Prezenta cercetare urmărește retrospectiv dezvoltarea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii (IMM) din Republica Moldova, punând accent pe realizările marcate, dar și carențele rămase în dezvoltarea acestuia. În special, sunt detaliate măsurile de susținere financiară întreprinse în ultimii ani și trecute în revistă realizările obținute.*

Finanțarea și dezvoltarea businessului mic și mijlociu este o parte integrată și extrem de importantă a politicii social-economice a statului, desfășurată cu scopul creării unor condiții favorabile dezvoltării IMM-urilor, în special în acele direcții de activitate care generează importante beneficii social-economice. Pentru realizarea acestui suport sunt prevăzute acte legislative și normative din domeniu, care prin prevederile sale, reglementează problemele aferente creării și funcționării IMM-urilor și contribuie la implementarea programelor de stat cu caracter financiar, tehnologic sau informațional.

Din punct de vedere metodologic, în acest articol sunt utilizate o serie de metode de analiză aplicate frecvent în practica națională și internațională în studierea IMM-urilor pentru a putea cerceta și anticipa evoluția acestora spre o dezvoltare echilibrată și durabilă.

Supportul informațional al articolului a fost asigurat de datele oficiale furnizate de către Biroul Național de Statistică, Organizația pentru dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii, Rapoartele Băncii Mondiale și a Fondului Monetar Internațional. Finalitatea studiului în dinamică a sectorului IMM presupune identificarea unor propuneri concrete, menite să contribuie la dezvoltarea și creșterea durabilă a sectorului IMM-urilor din Republica Moldova.

Cuvinte cheie: *finanțare; întreprinderi mici și mijlocii; dezvoltare; surse tradiționale și alternative de finanțare.*

JEL CLASSIFICATION: F65; F63

1. Introducere

Formele susținerii financiare a IMM-urilor sunt multiple, iar problema selectării celei mai eficiente, nu-și pierde din actualitatea sa. Sursele financiare necesare funcționării eficiente a IMM-urilor pot fi atrase sub diverse forme: credite bancare, creditări nebancare, programe de susținere a sectorului businessului mic și mijlociu etc. Totuși ținem să specificăm, că nici una din aceste surse nu a dat dovadă de un astfel de nivel de eficiență practică, încât să fie catalogate drept exclusiv pentru IMM-uri.

În decursul ultimilor ani Republica Moldova a înregistrat progrese semnificative într-o serie de domenii legate de dezvoltarea sectorului businessului mic și mijlociu. Prestarea serviciilor de e-guvernare este unul dintre domeniile unde progresul a fost considerabil. În anul 2016 guvernul a adoptat Planul de acțiuni, privind reforma de modernizare a serviciilor publice care acoperă perioada 2017-2021. Au fost simplificate semnificativ și procedurile de înregistrare a întreprinderilor. Potrivit Raportului Băncii Mondiale, Doing Business din anul 2020, o afacere poate fi înregistrată în Republica Moldova în decurs de patru zile, la un cost care ar fi egal cu 5%

⁶⁸ E-mail: cobzari.ludmila@ase.md Academia de Studii Economice a Moldovei

⁶⁹ E-mail: lica.erhan@ase.md Academia de Studii Economice a Moldovei

din venitul anual pe cap de locuitor. Conform indicelui „înființarea unei afaceri” din Raportul citat Doing Business, Republica Moldova se clasează pe locul 13 din 190 de țări, cu 13 poziții mai sus comparativ cu anul 2016. Procedurile de înregistrare a întreprinderii pot fi efectuate în cadrul ghișeelor unice, extinse deja în 26 de localități din toată țara. Procedura de înregistrare a întreprinderii parțial poate fi parcursă on-line, cu excepția formalităților documentare de la autoritatea fiscală, organizațiile de asigurare socială și biroul de statistică care urmează a fi efectuate în persoană.

Totalitatea acestor efecte pozitive a condus la o creștere atât cantitativă, cât și calitativă a sectorului, până în anul 2019, urmată de lovitura dură acordată sectorului prin intermediul situației pandemice, care inevitabil a afectat și ramurile IMM-urilor.

Din punct de vedere metodologic, în acest articol sunt utilizate o serie de metode de analiză aplicate des în practica națională și internațională, în studierea IMM-urilor pentru a putea cerceta și anticipa evoluția acestora spre o dezvoltare echilibrată și durabilă. Suportul informațional al articolului a fost asigurat de datele oficiale autohtone ale Biroului Național de Statistică, Organizației pentru dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii, Rapoartelor Băncii Mondiale și a Fondului Monetar Internațional, precum și de estimările și analizele proprii ale autorilor. Finalitatea radiografiei în dinamică a sectorului IMM constă în identificarea unor propuneri concrete, menite să contribuie la dezvoltarea și creșterea durabilă a businessului mic și mijlociu autohton.

2. Reflecții analitice aferente dezvoltării sectorului întreprinderilor mici și mijlocii

Radiografia situației actuale a IMM-urilor din Republica Moldova, ne-a permis să evidențiem, că sectorul IMM-urilor autohtone deține o impunătoare cotă din totalul agenților economici de pe piața locală. Făcând apel la datele oferite de Biroul Național de Statistică (BNS) din Republica Moldova pentru perioada anilor 2016-2020, constatăm o creștere în dinamică a numărului de IMM-uri. Astfel, dacă în anul 2016 IMM-urile erau în număr de 51,6 mii apoi în anul 2020 numărul lor s-a extins până la 57,2 mii, cea ce constituie o cotă de 98,60% din numărul total de entități înregistrate în țară. Explicația acestei tendințe pozitive de creștere a IMM-urilor o vedem direct relaționată cu îmbunătățirea mediului de afaceri și perfecționarea cadrului legislativ al activității antreprenoriale întreprinse în perioada analizată. În această direcție au fost întreprinse serioase eforturi prin: ajustarea cadrului normativ, implementarea principiului ghișeului unic și extinderea serviciilor de e-guvernare. Rezultatul acestor reforme s-a reflectat și în raportul Băncii Mondiale Doing Business din anul 2020, care plasează Moldova pe locul 48, față de locul 63 în anul 2015.

Analiza evoluției dezvoltării businessului mic și mijlociu nu poate fi lipsită de aprecierea structurii sectorului dat pe categorii de mărime. Astfel, din datele prezentate în tabelul 1 rezultă, că în perioada analizată ponderea dominantă în suma totală a IMM-urilor le revenea întreprinderilor micro în proporție de peste 85%, contrar multor state dezvoltate economic, în care categoria micro de IMM-uri deține o cotă nesemnificativă. Această situație poate fi explicată prin faptul, că întreprinderile micro din Republica Moldova, întâmpină cele mai mari dificultăți în dezvoltarea activității sale, fără a fi capabile să atragă o susținere financiară stabilă și permanentă, care le-ar putea asigura o creștere durabilă pe viitor, spre categoria întreprinderilor mici sau mijlocii.

Tabelul 1. *Aprecierea structurii IMM-urilor din Republica Moldova în perioada anilor 2016-2020 pe categorii de mărime, %*

Indicatori	În procente la numărul total de IMM-uri, %				
	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019	Anul 2020
1	2	3	4	5	6
Numărul de IMM-uri total, dintre care:	98,60	98,60	98,70	98,60	98,60
întreprinderi mijlocii	2,50	2,40	2,30	2,40	2,3
întreprinderi mici	11,00	11,20	11,30	11,40	10,9
întreprinderi micro	85,10	85,00	85,10	84,70	85,4

Sursa: *Elaborat de autori bazat pe datele de la Biroului Național de Statistică din Republica Moldova, disponibil pe: www.bns.md [accesat pe 19.08.2021]*

Creșterea numărului de întreprinderi micro din ultimii ani, în Republica Moldova a fost însoțită de reducerea numărului celor mici și mijlocii. Sporirea numărului de întreprinderi micro este un fenomen destul de iluzoriu, deoarece un sector IMM cu 85,40% de întreprinderi de dimensiuni micro nu este unul în dezvoltare. Această constatare caracterizează negativ trendul de dezvoltare a sectorului, deoarece întreprinderile micro nu au încă condițiile necesare pentru a acumula un capital de creștere și a migra spre categoria celor mici și mijlocii, iar cele din urmă nu pot supraviețui pe piață și fie se lichidează sau revin de unde au startat în categoria de micro entități.

Problema este mult mai complexă și în conexiune directă cu sursele de finanțare aflate la dispoziția IMM-urilor. Accesul limitat la surse financiare accesibile împiedică micii producători să își modernizeze echipamentul și să îmbunătățească practicile de procesare și ambalare, să își diversifice afacerea și să-i valorifice potențialul. În consecință, se reduce și competitivitatea IMM-urilor locale care își pierd pozițiile pe piețele interne și externe.

Dacă privim evoluția dezvoltării sectorului businessului mic și mijlociu, luând în calcul repartizarea teritorială a acestor întreprinderi, remarcăm existența unor arii cu grad diferit de concentrare a IMM-urilor în țară. Cota dominantă a IMM-urilor în anul 2020 în număr de 35,5 mii este concentrată în municipiul Chișinău, urmat în clasament de regiunea de Centru cu 9,4 mii, cea de Nord cu 7,4 mii și cea de Sud cu 3,2 mii.

Caracteristic pentru IMM-urile amplasate în municipiul Chișinău este și faptul, că acestea sunt mai mari după dimensiuni, numărul de salariați și veniturile înregistrate. Pentru anul 2020 în IMM-urile din municipiul Chișinău activau 54,3% de salariați, care generau 34,30% venituri din vânzări. Diferențierea teritorială observată este generată de o serie de factori cu caracter local, cum ar fi: oportunitățile locale, câștigurile populației, concentrarea potențialului uman, intelectual și financiar, cultura și experiența antreprenorială, infrastructura etc.

Cel mai atractiv domeniu de activitate pentru IMM-urile din Republica Moldova este comerțul cu ridicata și amănuntul, cu o cotă de 20,5%. Explicația acestei evoluții deosebite în comerț, o regăsim în flexibilitatea IMM-urilor din domeniu, majoritatea încadrându-se în clasa micro întreprinderilor cu activități de comerț, care îndeplinesc funcția de intermediari pe piață. Ca urmare a analizei structurii sectorului IMM-urilor pe principalele genuri de activitate economică am ajuns la concluzia, că sectorul dat în Republica Moldova se dezvoltă mai bine în acele ramuri, care nu necesită semnificative resurse umane, materiale, intelectuale și, în special, financiare, adică sectorul comerțului și cel al serviciilor, care este o parte componentă a categoriei altor activități și care nu produc valoare adăugată. Formula succesului în desfășurarea unei activități de antreprenorat este ca veniturile din vânzări, generate de entitate, să fie suficiente pentru acoperirea tuturor cheltuielilor și formarea profitului. În acest context, în continuare vom recurge la analiza profitului până la impozitare, obținut de IMM-uri din Republica Moldova din principalele genuri de activitate economică, în perioada anilor 2016-2020, prezentată în tabelul 2.

Tabelul 2. Evoluția profitului până la impozitare obținut de IMM-uri din Republica Moldova, pe principalele sectoare economice de activitate în perioada anilor 2016-2020, (mil. lei)

Activități economice	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019	Anul 2020
1	2	3	4	5	6
Total	5 878,5	10 568,9	11 219,4	12 386,0	9 050,9
Agricultura, economia vânatului și silvicultura	1017,0	1 926,2	1 212,5	1 278,7	(271,9)
Industria prelucrătoare	658,3	772,8	704,9	831,1	848,8
Energia electrică, gaze și apă	(0,4)	(7,2)	28,0	28,4	29,3
Distribuția apei; salubritate, gestionarea deșeurilor, activități de decontaminare	(56,9)	5,3	9,7	(3,0)	7,6
Construcții	542,3	985,5	1 277,6	1 244,5	1 255,3
Comerț cu ridicata și amănuntul	1 589,7	3 252,3	3 439,6	3 664,8	3 403,9
Transport și depozitare	341,9	447,0	553,8	334,7	626,4
Activități de cazare și alimentație publică	(43,6)	3,3	110,7	276,5	(278,1)
Informații și comunicații	180,8	386,5	569,1	850,5	850,8
Tranzacții imobiliare	674,0	962,8	1277,7	1 186,1	840,9
Activități profesionale, științifice și tehnice	670,9	797,3	854,8	884,4	1 014,9
Alte activități	304,7	1037,8	1 181,0	1 809,3	723,1

Sursa: Elaborat de autori bazat pe datele de la Biroului Național de Statistică din Republica Moldova, disponibil pe: www.bns.md [accesat pe 19.08.2021]

Astfel, datele prezentate în tabelul 2, atestă o creștere în dinamică a profitului până la impozitare, ceea ce reflectă per general, suficiența veniturilor din vânzări, generate de IMM-uri pentru acoperirea tuturor cheltuielilor și formarea profitului până la impozitare în anul 2020 comparativ cu anul 2016. Totodată, comparativ cu anul 2019, sectorul a înregistrat rezultate modeste și chiar pierderi în acele sectoare de activitate, care mai recent erau profitabile cum ar fi: agricultura sau activitățile de cazare sau alimentație publică. Această evoluție negativă își găsește cu ușurință explicația în problemele cauzate de secetă și refuzul subvenționării sectorului în mărimea necesară. Concomitent, situația pandemică a fost principala cauză care a doborât sectorul activităților de cazare sau alimentație publică.

Realizând funcția socială a businessului mic și mijlociu, care este totodată și una dintre cele mai importante, exprimată prin crearea locurilor de muncă pentru majoritatea populației ocupate menționăm, că numărul persoanelor care au activat în IMM-uri în anul 2020 a constituit 316,8 mii persoane (tabelul 3).

Tabelul 3. Evoluția numărului de salariați pe categoriile de IMM-uri din Republica Moldova în perioada anilor 2016-2020, mii persoane

Indicatorii	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019	Anul 2020
1	2	3	4	5	6
Numărul de IMM-uri total, dintre care:	313,5	323,3	328	335,8	316,8
mijlocii	101,5	103,5	99,3	102,9	99,4
mici	107,2	112,0	117,0	118,6	114,0
micro	104,8	107,8	111,7	114,2	103,5

Sursa: Elaborat de autori bazat pe datele de la Biroului Național de Statistică din Republica Moldova, disponibil pe: www.bns.md [accesat pe 19.08.2021]

Urmărind evoluția populației angajate în sectorul businessului mic și mijlociu, în baza datelor prezentate în tabelul 3, am constatat o reducere dramatică față de anul 2019 în toate cele trei categorii de entități: micro, mici și mijlocii. Explicația acestui fenomen se regăsește în

situația pandemică, care a condus la reducerea drastică a numărului de persoane angajate sau chiar falimentarea afacerilor. În pofida reducerii numărului de persoane angajate în IMM-uri, lipsa forței de muncă calificate este încă una din problemele strigente cu care se confruntă sectorul businessului mic și mijlociu. Emigrația în masă a populației active și calificate a condus la un deficit de forță de muncă în sector. În pofida acestor limitări, puține entități profită de oportunități pentru a-și instrui personalul. Mai mulți directori de bănci au invocat drept una dintre cauzele de bază a refuzului de acordare a creditului, calitatea joasă a planurilor de afaceri. Astfel, lacunele infrastructurii de asistență informațional-consultativă și de dezvoltare a potențialului activității de întreprinzător, în special la nivel regional, calificarea insuficientă a personalului, continue să fie o serioasă provocare în calea dezvoltării IMM-urilor. Într-o simbioză perfectă cu rezervele amintite vine și o altă problemă majoră a IMM-urilor – cea a finanțării.

3. Opțiuni și limite în finanțarea întreprinderilor mici și mijlocii

Problema finanțării va fi mereu la ordinea de zi a oricărei întreprinderi din sfera businessului mic și mijlociu, indiferent de profitabilitatea sau poziția acesteia pe piață. Chiar dacă IMM-urile joacă un rol esențial în dezvoltarea economiei Republicii Moldova, finanțarea lor adesea se dovedește a fi deficitară, din rațiuni de riscuri și costuri ridicate, garanții insuficiente și reglementări normative nefavorabile.

Principalele criterii pe care, de obicei, le iau în calcul IMM-urile autohtone înainte de a-și înclina preferințele spre o oarecare sursă de finanțare sunt: natura, maturitatea și rentabilitatea economică a afacerii sale. În practică însă, pot interveni un șir de criterii noi, alegerea sursei de finanțare optime, aflându-se într-o strânsă dependență de situația economico – financiară a IMM-urilor și strategia de dezvoltare pe piață.

Potrivit Indicatorului Competitivității Globale din 2019, Republica Moldova se clasifică pe locul 86 în cadrul a 141 de țări, sistemul financiar rămânând unul dintre aspectele cele mai problematice, în pofida îmbunătățirii ușoare comparativ cu anul 2018. Opțiunile de finanțare a IMM-urilor din Republica Moldova se reduc fie la: folosirea surselor proprii de finanțare sau la utilizarea surselor externe (bancare sau nebancale).

Nu poate fi negat faptul, că în ultimii ani Republica Moldova a întreprins acțiuni menite să faciliteze accesul IMM-urilor la finanțare. Legea Nr.1 din 16 martie 2018 „cu privire la organizațiile de creditare nebancale” a adus diferite forme de finanțare alternativă sub o singură umbrelă de reglementare, consolidând, de exemplu, reglementările de leasing financiar. O altă realizare, este prezența în Republica Moldova a două fonduri de garantare a creditului și în promovarea Legei Nr.122 privind Birourile Istoriilor de Credit.

În conformitate cu raportul OCDE, Indicele politicilor IMM pentru țările partenere din Est, reglementările și supravegherea bancară au primit o atenție semnificativă în ultimii ani, în contextul unei evaluări a Fondului Monetar Internațional ca urmare a crizei bancare din anul 2014. Reformele introduse în anul 2018 au continuat punerea în aplicare a cerințelor Basel III (care urmează să fie încheiată până în anul 2023). Deși aceste standarde sunt aplicate uniform de către toate instituțiile, există excepții pentru creditarea IMM-urilor. Același raport OCDE identifică un alt risc, care afectează în mod disproporționat IMM-urile ca fiind împrumuturile în valută străină. Începând cu anul 2015, regulamentul privind dezvoltarea obligatorie, le cere creditorilor să informeze debitorii despre riscurile suplimentare asociate cu împrumuturile respective. În același timp, doar IMM-urile expuse la nivel internațional pot din punct de vedere legal să acceseze împrumuturi în valută străină, limitând cererea potențială a debitorilor pur și simplu atrași de ratele mai mici ale dobânzii (acestea, de regulă, fiind de circa două ori mai mici decât cele oferite pentru împrumuturile în monedă locală). Cu toate acestea, în absența unui mecanism la scară largă care să încurajeze sau să faciliteze împrumuturile în monedă locală, există în continuare probabilitatea ca IMM-urile să-și asume riscuri de schimb valutar disproporționate. Raportul OCDE conchide că, bursa locală, deși este operațională și

reglementată central, nu reprezintă o sursă fezabilă de finanțare pentru întreprinderile locale, având în vedere nivelurile de tranzacționare puternic fluctuante și absența unei piețe operaționale separate pentru IMM-uri.

Astfel, băncile reprezintă în continuare sursa principală de finanțare pentru IMM-urile din Republica Moldova. Conform raportului Băncii Mondiale, segmentul băncii a fost afectat în mod deosebit de criza sectorială din 2014-2015, reflectată ulterior prin scăderea creditului intern acordat sectorului privat de la 35,7% din PIB în anul 2013 la 22,8% în anul 2017. Creșterea creditară pozitivă a revenit în anul 2018, deși aceasta în mare parte a fost determinată de acordarea creditelor de consum și ipotecare.

Tot prin intermediul băncilor comerciale au fost realizate și cele mai de succes programe de stat menite să contribuie la dezvoltarea sectorului IMM. Avantajul major al acestor programe includea ca parte componentă de finanțare și suma grantului, care nu trebuia să fie rambursată de către beneficiar. Printre cele mai de succes programe de suport derulate în ultimii ani și adresate sectorului IMM amintim: programul național „Start pentru tineri: o afacere durabilă la tine acasă”; programul „Femei în afaceri”; Programul de Atragere a Remitenților în Economie (PARE 1+1) etc.

Instituțiile de micro-finanțare sunt și ele într-o continuă creștere în Republica Moldova. Creșterea IMF-urilor a fost însoțită de o sporire anuală a volumului împrumuturilor cu 15-20%, deși marea majoritate a împrumuturilor (83%) continuă să fie destinate persoanelor fizice, entitățile comerciale reprezentând circa 39 milioane de euro ca volum anual total. Deși s-au făcut îmbunătățiri substanțiale, acest lucru arată că micro-finanțarea are de parcurs încă un drum foarte lung pentru a fi considerată o sursă alternativă realistă de finanțare pentru un segment mare de IMM-uri.

O alternativă destoinică a finanțării prin intermediul creditului bancar o reprezintă și finanțarea prin leasing. Astfel, această formă hibridă între închiriere și cumpărare este astăzi tot mai disponibilă pentru toate tipurile de mijloace fixe. Leasing-ul permite IMM-urilor, care au capacități de îndatorare mici, dar care sunt rentabile, să-și finanțeze dezvoltarea afacerii.

Făcând referire la sursele alternative de finanțare, destinate în special IMM-urilor cum ar fi: factoringul sau capitalul de risc, constatăm carențe grave cauzate în primul rând de lipsa reglementărilor legislative. În domeniul factoringului, există reglementare, care ar putea fi îmbunătățită în continuare prin includerea unor elemente suplimentare, cum ar fi factoringul electronic. În plus, nu sunt disponibile date statistice pentru a evalua penetrarea pe piață a acestui instrument de finanțare. Cadru legislativ aferent capitalului de risc există de ani de zile, dar nu a fost promulgat și pus în aplicare.

Generalizând ținem să menționăm, că capitalul de risc reprezintă o mică parte din clasa largă a surselor alternative de finanțare pentru IMM-uri. Totodată, anume această sursă s-a dovedit a fi printre cele mai eficiente pe plan internațional. Considerăm, că infrastructura de afaceri actuală din Republica Moldova în combinație cu vidul informațional, împiedică conștiința multor întreprinzători autohtoni să descopere că, în prezent și la noi în țară se conturează premisele apariției unei noi industrii financiare – capital de risc – apariția căreia, manifestăm speranța, nu se va lăsa îndelung așteptată.

4. Concluzii

În conformitate cu raportul OCDE pentru țările partenere din Est 2020, Republica Moldova a realizat progrese moderate în dezvoltarea unui mediu de afaceri pentru IMM-uri. Republica Moldova a avansat în reducerea reglementărilor împovărătoare și prestarea serviciilor de dezvoltare comercială pentru IMM-uri. Reformele demne de remarcat includ și consolidarea cadrului de politici pentru învățarea antreprenorială, sprijin inițial pentru tinerii antreprenori, extinderea schemei de garantare a creditelor, lărgirea serviciilor de e-guvernare și formalizarea platformei de dialog public-privat.

Totuși, în cadrul prezentului studiu s-a observat, că aceste rezultate sunt destul de modeste, iar dezvoltarea sectorului businessului mic și mijlociu reprezintă încă o mare provocare pentru Republica Moldova. Sectorul IMM rămâne să fie reprezentat de peste 85% de întreprinderi micro, care nu se dezvoltă și oferă cele mai puține locuri de muncă și generează cel mai mic profit; concentrarea regională a IMM-urilor este preponderent în zona urbană iar ponderea dominantă a IMM-urilor este încă în sectorul comerțului și serviciilor, care sunt activități non-inovatoare și nu produc valoare adăugată. Suplimentar, IMM-urile se confruntă în continuare cu carențe în opțiunile de finanțare și lipsa unor instrumente financiare adresate exclusiv sectorului, cum ar fi capitalul de risc.

Sectorul businessului mic și mijlociu autohton se învâрте într-un cerc vicios. Lipsa resurselor financiare este cel mai mare obstacol pentru IMM-urile, însă strâns legată de insuficiența resurselor financiare este și dificultatea de a achiziționa noi echipamente și a atrage noi tehnologii. Mai mult de atât dacă ipotetic primele două mari obstacole ar fi depășite, mai rămâne insuficiența personalului calificat care reprezintă de asemenea o provocare imensă pentru businessul mic și mijlociu. Prin urmare, și soluția trebuie să fie exhaustivă, și să includă nu doar accesul la surse financiare accesibile, dar și dezvoltarea unor competențe și cunoștințe de gestiune eficientă a afacerii. În acest context recomandăm, ca foaie de parcurs orientată spre dezvoltarea durabilă a sectorului IMM în Republica Moldova, să includă următoarele acțiuni:

- extinderea mecanismelor de susținere a IMM-urilor, precum Fondul de garantare a creditelor și Birourilor Istoriilor de Creditare;
- adoptarea bazei legislative care reglementează capitalul de risc;
- instruirea, informarea și transferul de cunoștințe antreprenorilor businessului mic și mijlociu prin intermediul programelor de suport;
- colaborare eficientă dintre IMM-uri și mediul academic, în vederea demarării unor cercetări științifice, menite să valorifice potențialul sectorului.

În condițiile economice actuale devine cert faptul, că dezvoltarea sectorului businessului mic și mijlociu în Republica Moldova este realizabilă doar prin derularea continuă a reformelor atât pe palierul optimizării legislative, cât și pe cel al sprijinului financiar destinat IMM-urilor, amplificat printr-o educație economică de calitate și pe un dialog constructiv dintre sectorul public-privat.

Bibliografie

1. OECD et al. (2020), SME Policy Index: Eastern Partner Countries 2020: Assessing the Implementation of the Small Business Act for Europe, SME Policy Index, European Union, Brussels/OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/8b45614b-en>.
2. International Monetary Fund, Technical Assistance Report (2021) report. ‘Republic of Moldova Country Governance Assessment’ <https://www.ifc.org/>
3. World Bank (2019), *Doing Business 2020*, World Bank, Washington, DC, <http://www.doingbusiness.org/en/doingbusiness>.
4. www.bns.md
5. www.odimm.md